

Королёва И.И.

**ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ
ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ КУЛЬТУРОТВОРЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В данной статье раскрыто социокультурные, психологические и педагогические особенности, которые обеспечивают эффективность организации эстетического воспитания студентов высших учебных заведений в процессе культуротворческой деятельности.

Ключевые слова: Ключові слова: эстетическое воспитание, эстетизация учебно-воспитательного процесса, культуротворческая деятельность, эстетическое развитие, эстетический опыт.

Koroleva I.I.

**FEATURES OF THE AESTHETIC EDUCATION OF STUDENTS IN THE PROCESS
OF THE CULTURE-BUILDING ACTIVITIES**

This article deals with socio-cultural, psychological and pedagogical features that ensure the effectiveness of aesthetic education students in the process of culture-building activities.

Key words: aesthetic education, aesthetic education process, cultural activities, aesthetic development, aesthetic experience.

УДК 37.02

Логвіна С.А.

**ДО ПИТАННЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА СПОСОБІВ ПОДОЛАННЯ ЛЕКСИЧНИХ
ТРУДНОЩІВ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПРИ СЛУХОВОМУ СПРИЙМАННІ
ПОВІДОМЛЕНЬ ЗМІ**

У статті обґрунтована доцільність виділення лексичних труднощів, які виникають при слуховому сприйманні повідомлень ЗМІ, також на засаді аналізу загальноприйнятих способів їх подолання, запропонована їх удосконалена методика розв'язання означеної проблеми. У ній врахована специфіка відеосюжетів новин, в яких у великій кількості зустрічається експресивна лексика.

Ключові слова: повідомлення ЗМІ, текст новин, проблеми аудіювання, лексичні труднощі, фонетичні труднощі, відео сюжети новин, омоніми, омофони, пароніми, темп мовлення, логічний наголос, паузація.

Постановка проблеми та її зв'язок із практичними завданнями. Поряд з Інтернетом телебачення є культурно-комунікативним центром світової системи, яка надає найоперативніші, актуальні, максимально різносторонні світові відеосюжети новин. Прагнення студента бути політично, економічно та культурно освіченим, з точки зору світових новин, відіграє важливу роль у його навчанні, виконує освітню та мотиваційну функції при визначенні професії. Незважаючи на те, що в програму вузів входять конкретні вимоги щодо рівня володіння умінням аудіювання, на практиці можливості студентів сприймати на слух англомовні ЗМІ повідомлення залишають бажати кращого.

Актуальність проблеми зумовлена існуючим протиріччям між потребами студентів в отриманні інформації з новин англійською мовою з сучасних відео- та аудіоджерел та їх лінгвістичними можливостями задовольнити цю необхідність. Існуючі методики вивчення іноземних мов не вирішують цієї проблеми із-за специфічних особливостей ЗМІ матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених проблемі. Багато методистів визнають різноманіття та різноплановість труднощів аудіювання Є. І. Пассов, Р. К. Міньяр-

Белоручев, П. В. Єлухіна, Н. І. Гез, І. Н. Олексієва, Г. В. Рогова, Є. І. Плесов, І. Д. Морозова. Аналіз аудітивних труднощів довів, що більшість методистів виразили свою одностайність визначивши індивідуальні особливості людей, які вчать, як одну з головних труднощів аудіювання. А саме: ступінь мотивації навчання студента; його життєвий та мовний досвід; вміння людини сконцентрувати свою увагу на тексті, що звучить; ступінь розвиненості слухової пам'яті і т.п. Більшість учених пропонують три основних шляхи подолання лексичних труднощів: 1) забезпечити студентів відповідними словниками, де будуть розкриватися значення вище перелічених лексичних явищ; 2) навчити студентів "опускати" складні місця тексту та намагатися зрозуміти його основний зміст; 3) розвивати у студентів мовні та контекстуальні припущення за допомогою спеціальної методики. Однак практика показує, що всі ці розробки не принесли очікуваного результату й аудіювання залишається тим видом мовної діяльності, для роботи з яким у студентів все ще не має достатньої підготовки.

Формування цілей статті. Мета даної статті полягає у виявленні лексичних труднощів, які виникають при слуховому сприйнятті мас-медіа повідомлень, аналізі основних засобів їх подолання, а також у презентації нашої концепції відносно шляхів подолання позначеної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Як відомо, в результаті взаємодії відеоряду та тексту, який звучить, створюється нова якість, своєрідна єдність слова і зображення – новий текст, в якому змістове навантаження в рівній мірі розподіляється на два компоненти (відео та аудіо). Відеоряд служить не лише опорою для розуміння та запам'ятовування повідомлення, яке звучить: він несе значне інформаційне навантаження, беручи участь у передачі різних сенсів. Урахування цього фактора відіграє вагомий роль у процесі навчання сприйняттю теленовін, оскільки опис відеоряду, порівняння його з аудіотекстом, асоціації, які виникають на підставі минулого досвіду, інтенсифікують розумову активність студентів, є основою для мотивованого висловлювання [5]. Знайомі образи наочного світу (внутрішня наочність) на телеекрані допомагають розкрити зміст інформації, яку передають, здогадатися про значення слова або вислову. Зоровий ряд (динамічна наочність) може виконувати роль паралельного синонімічного повторення словесного ряду. Він створює визначну зорову метафору, аудіовізуальну єдність, функціональну паралельність слів та зорового ряду [1].

Вище перелічені особливості сприйняття на слух телевізійного новинного повідомлення ЗМІ, для студента, в учбовому процесі розглядаються як явища, які облегшують сприйняття та розуміння тексту (відеоряд – динамічна наочність), проте слід відзначити ті явища, які ускладнюють процес сприйняття та розуміння (широке використання різноманітних стилістичних засобів вираження, а також інтонація, чіткість вимови і темп мови диктора). Існує велика кількість явищ, які впливають на якість сприйняття усної мови на слух. Ми будемо розглядати лише лексичні особливості.

До лексичних особливостей, які ускладнюють сприйняття повідомлень з новин на слух, ми будемо відносити слова, схожі за формою і звуком, але які розходяться в значенні (омоніми, омофони, пароніми, похідні та багатозначні слова), багаточисельні реалії (власні назви, географічні назви, скорочення), експресивну лексику, а саме: неологізми, метафори, гіперболи, прислів'я та приказки, ідіоми, алюзії, цитати і т.п., а також незнайому лексику.

Більшість учених пропонують три основних шляхи подолання лексичних труднощів: 1) забезпечити студентів відповідними словниками, де будуть розкриватися значення вище перелічених лексичних явищ; 2) навчити "опускати" складні місця тексту та намагатися зрозуміти його основний зміст; 3) розвивати мовні та контекстуальні припущення за допомогою спеціальної методики.

Розглянемо запропоновані варіанти подолання лексичних труднощів при сприйнятті ЗМІ повідомлень з новин англійською мовою.

1. Наявність універсального словника, де будуть розкриватися всі нестандартні лексичні явища, виключається, це приводить до використання трьох та більше словників

(словники ідіом, фазових дієслів, неологізмів, прислів'їв та приказок і т.п.) для сприйняття на слух одного мас-медіа повідомлення з новин. Ураховуючи специфіку жанру ЗМІ, а саме темп звучання та інформативну насиченість тексту, робота більш ніж з одним словником ускладнює та позбавляє змісту процес сприйняття на слух тексту новин. У різних повідомленнях використовується різна кількість ідіом, гіпербол, неологізмів, метафор і т.п., визначення значень яких при прослуховуванні тексту, робить роботу зі словником неможливою. Тому для сприйняття більш простих у лінгвістичному значенні текстів, словник може надати допомогу, а для розуміння надекспресивних текстів використання словника не виправдано.

2. Навчання студента “опускати” лінгвістичні труднощі з метою зрозуміти основний зміст аудіоповідомлення є початковою стадією подолання психологічного бар'єру. *Перше рішення*, до якого повинен прийти учень, коли він зустріне в тексті незнайоме слово, це: “Чи потрібно мені знати значення цього слова?”. На це питання можна відповісти, лише коли маєш чітку мету прослуховування. *Друге рішення*, яке повинен прийняти учень, це: “Мені потрібне точне чи приблизне значення даного невідомого слова”. У більшості випадків у час сприйняття на слух учню достатньо його приблизного значення. Першим кроком у пошуках приблизного значення невідомого слова є визначення морфологічної належності слова (іменник, дієслово, прислівник, прикметник).

Таким чином під час роботи зі складними аудіо/графічними текстами необхідно поєднувати два види інформації: 1. Інформація з тексту, тобто слова, речення, ідеї – всі можливі підказки, які є у тексті; 2. Інформація поза текстом, тобто власні знання реципієнта за темою тексту – підказки зовні.

Комбінування обох видів інформації називається “виведення висновків” (making inferences). Це один із самих важливих навиків, який необхідно формувати та вдосконалювати у студентів. Проте реально досягти такого вміння може лише обмежена кількість учнів, а саме та, яка володіє широким словниковим запасом, “почуттям мови” та розвиненими навиками сприйняття на слух автентичних ЗМІ повідомлень з новин. Крім того, прослуховування аудіотексту на поглибленому етапі з розумінням лише основного змісту тексту корисно лише для самостійного додаткового процесу самоосвіти, коли студент прослуховує текст у своє задоволення та добуває лише цікаву та необхідну йому інформацію. У такому випадку поза полем осмислення, а тим більш вивчення, залишається весь лінгвістичний матеріал тексту як стандартний, так і експресивний. Таке прослуховування аудіоматеріалу ніяк не поширює лінгвістичні здібності студента, із тим, щоб у наступному тексті відчувати менше мовних труднощів, та зрозуміти не лише загальний текст, але і більш детальну інформацію. Якщо студент не володіє в достатній мірі лексико-граматичними явищами, які наповнюють текст, він не може адекватно зрозуміти контекст для подальшого аналізу, обговорення та інтерпретації прослуханого матеріалу[3]. Така робота зі ЗМІ-повідомленнями новин носить більш пізнавальний характер, ніж повчальний, що не відповідає основним завданням навчальної програми в вищому навчальному закладі.

3. Як справедливо помічає О.Б. Тарнопольський, за роки навчання неможливо сформувати у студентів рецептивний словниковий запас такого рівня, щоб він покривав об'єм лексичних одиниць, які використовуються в автентичних текстах різних жанрів, тематики, рівня складності; тобто такий рецептивний словник, який забезпечить студенту сприйняття автентичного тексту без напруги. О.Б. Тарнопольський вважає, що такий словник повинен нараховувати від 10 000 до 15 000 лексичних одиниць, що робить накопичування такого словника за період навчання в ВНЗі неможливим. Найбільш доцільним у даній ситуації вважається формування у студентів навиків мовної та концептуальної здогадки, що допоможе сформувати потенційний словниковий запас, необхідний для рецептивної комунікації. Для рішення даного завдання важливо визначити способи формування мовної та контекстуальної здогадки [4].

Формування вмінь мовної здогадки починається з оволодіння “сумою правил” (термін І.М.Бермана), які забезпечують розпізнавання тієї чи іншої даної словотвірної структури, розмежування омонімічних словотвірних структур та встановлення їх значень.

Виходячи з визначення мотивованої лексики, де мотивована лексика включає ті слова та словникові одиниці, які можуть бути в тому чи іншому ступені зрозумілі на основі значення елементів, які їх складають – морфологічних, семантичних, компонентів словосполучень і т.п.[2], можна назвати наступні засоби вивчення мовної здогадки:

1) вивчення морфологічної словотвірної системи даної мови (продуктивні моделі та елементи);

2) аналіз взаємозв'язку між компонентами похідних та складних слів, який дозволяє встановити їх значення;

3) вивчення семантичного словотворення: основні типи змін значення слів (розвиток від конкретного значення до абстрактного, розширення та звуження значень, переносні та образні значення), багатозначність та омонімія знаменних та службово-стройових слів; способи інтерпретації та розуміння багатозначних слів;

4) робота зі словами спільного кореня: виявлення особливостей графіки та морфологічне оформлення цих слів у даній іноземній мові, їх зіставлення з відповідними словами спільного кореня рідної мови та першої іноземної з точки зору повного та часткового співпадіння їх значень;

5) робота над стійкими словосполученнями з різним ступенем переосмислення компонентів; виявлення слів, найбільш “схильних” до створення словосполучень; розпізнавання стійких словосполучень у тексті та способи їх тлумачення.

Отже, контекстуальна здогадка – це складний мовний компонент вміння сприйняття на слух, формування якого засновано на створенні комплексу лексико-граматичних мовних навиків, які розвивають здібність студентів передбачати граматичні, лексичні та тематичні елементи тексту.

Висновки з цього дослідження і подальші перспективи. Подані вище шляхи здолаття лексичних труднощів є загальноприйнятими та мають очевидну гідність, займають базові позиції в методиці подолання лексичних труднощів, проте необхідні певні удосконалення, враховуючи специфіку жанру тексту новин.

Ми вважаємо, що подолання лексичних труднощів при сприйнятті ЗМІ повідомлень повинно: передувати певною підготовчою роботою; супроводжуватися певними видами діяльності та закріплюватися спеціальними мовними діями.

Прогнозуючи шляхи подолання лексичних труднощів, ми будемо брати за основу теорію поетапного формування розумових дії, сформульовану П. Я. Гальперінім. У теорії формування операційної та мотиваційної готовності до мовної діяльності ми виділяємо три етапи:

1) операційна готовність формується шляхом придбання лінгвістичних знань, відбір лексики за темами та її вивчення в ізольованому, стандартно та нестандартно-комбінованому вигляді, у словосполученнях та окремих реченнях, і це буде, відповідно, попередня робота;

2) формування мотиваційної готовності першого типу співпадає сприйняттю ЗМІ-повідомлень адаптаційного характеру, з їх подальшим аналізом та інтерпретацією;

3) мотиваційна готовність другого типу – це здібність сприйняття автентичних ЗМІ-повідомлень з присутністю експресивної лексики та їх подальший аналіз та інтерпретація.

Наприкінці важливо відмітити, що організація ефективного навчання аудіюванню неможлива без урахування і проведення градації труднощів цього виду мовної діяльності. Система вправ до аудіювання має бути спрямована на подолання вказаних у статті труднощів. Посильність вправ має бути забезпечена як послідовністю опрацювання труднощів, так і цілеспрямованістю вправ, націлених на подолання кожної нової труднощі. Це може бути доведене в подальшому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зимняя И.А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – № 11. – 2005.
2. Креленштейн Н.С. Вероятностное прогнозирование речи и обучение чтению на иностранном языке // В кн.: Лингвометодические основы преподавания иностранных языков / Креленштейн Н.С. – М., 1979.
3. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов: [моногр.] / Раїса Юріївна Мартинова. – К.: Вища шк., 2004. – 454 с.: іл.
4. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: [навч. посіб.] / Олег Борисович Тарнопольський. – К.: Інкос, 2006. – 248 с.
5. Цвик В. Л. Телевизионные новости России [Текст]: учебное пособие / В. Л. Цвик, Я. В. Назарова. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 173 с.

Логвина С.А.

К ВОПРОСУ О ВЫЯВЛЕНИИ И СПОСОБАХ ПРЕОДОЛЕНИЯ ЛЕКСИЧЕСКИХ ТРУДНОСТЕЙ, КОТОРЫЕ ВОЗНИКАЮТ ПРИ СЛУХОВОМ ВОСПРИЯТИИ СООБЩЕНИЙ СМИ

В статье обоснована целесообразность выявления лексических трудностей, которые возникают при слуховом восприятии сообщений СМИ, а также на основе анализа общепринятых способов их преодоления предложена их усовершенствованная методика решения обозначенной проблемы. В ней учтена специфика новостных видеосюжетов, изобилующих экспрессивной лексикой.

Ключевые слова: СМИ сообщения, новостной текст, проблемы аудирования, лексические трудности, фонетические трудности, новостные видеосюжеты, омонимы, омофоны, паронимы, темп речи, логическое ударение, паузация.

Logvina S.A.

TO THE QUESTION OF REVEALING AND THE WAYS OF OVERCOMING OF LEXICAL DIFFICULTIES, WHICH APPEAR IN THE PROCESS OF LISTENING TO THE MASS MEDIA MESSAGES

The expediency of singling out the lexical difficulties which may occur while listening to the mass-media messages has been grounded in the article. On the basis of the standard ways of their solution analyses the improved method is presented. The specificity of news messages full of expressive vocabulary is taken into consideration.

Key words: mass media messages, the content of news, problems of listening, lexical difficulties, phonetic difficulties, video news, homonyms, homophones, paronyms, rate of speaking, logical stress, pausing.

УДК 371.13

Храпко Т.А.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ПІДЛІТКА З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

У статті розглянуто психолого-педагогічний вплив на особистість з девіантною поведінкою. Розкрито форми психопрофілактичної роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки. Показано активні методи соціального навчання у формі групових тренінгів. Виділено принципи психопрофілактичної роботи.

Ключові слова: психолого-педагогічний вплив, девіантна поведінка, психопрофілактична робота.